

УДК 378.793.3.071

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/46-1-29>

Людмила ГАВРИЛОВА,
orcid.org/0000-0003-1814-5323,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії і практики початкової освіти
Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»
(Слов'янськ, Донецька область, Україна) havrilovalg@gmail.com

Альона МАКСИМЮК,
orcid.org/0000-0003-3397-6782
студентка II курсу факультету початкової, технологічної та професійної освіти
Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»
(Слов'янськ, Донецька область, Україна) maksimjuk29alena@gmail.com

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ХОРЕОГРАФІВ В ЛИТВИ: АНАЛІЗ ХОРЕОГРАФІЧНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Розвиток мистецтва в кожній країні відбувається з урахуванням національної специфіки, своїми шляхами йде також мистецька освіта. Це стосується і мистецтва танцю, і хореографічної освіти (як професійної, так і загальної). Вивчення шляхів розвитку хореографічно-педагогічної освіти Литви має особливе значення, оскільки ця країна на пострадянському просторі стала однією з найвпливовіших країн Європейського Союзу. Специальність «Хореографія» можна набути в трьох ЗВО Литви, а саме Клайпедському державному університеті прикладних наук, Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija (м. Вільнюс), Університеті прикладних наук Вільнюса. В закладах загальної середньої освіти хореографія як окремий предмет відсутня, проте поширені школи мистецтв та аматорські хореографічні колективи. Досвід мистецької освіти Литви може бути надзвичайно корисним для професійної підготовки хореографів в Україні. У статті здійснено спробу проаналізувати й класифікувати сучасні литовські хореографічно-педагогічні розвідки.

Визначено, що загальна мистецька освіта в Литві розвивається в напрямі загальноєвропейської тенденції до інтегрованого викладання мистецьких дисциплін. Спеціалізовану хореографічну освіту в Литві можна отримати в умовах неформальної мистецької освіти, в різноманітних центрах дозвілля, школах танцю (Hatora, Motus тощо), а також у Національній школі мистецтв імені М. Чюрльоніса. Наукова думка в галузі хореографічно-педагогічної освіти Литви сконцентрована переважно на проблемах загального розвитку особистості засобами танцювального мистецтва. Це творчий розвиток школярів, навчання хореографії як шлях формування духовності й загальної культури, формування соціальних навичок тощо. Окремі дослідження присвячені розвитку танцювальних навичок і хореографічної майстерності.

Ключові слова: мистецька освіта, хореографічно-педагогічна освіта, неформальна освіта, майбутні хореографи, хореографічне мистецтво Литви, сучасні тенденції.

Liudmyla HAVRILOVA,
orcid.org/0000-0003-1814-5323
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of the Primary Education Theory and Practice Department
Donbas State Pedagogical University
(Sloviansk, Donetsk region, Ukraine) havrilovalg@gmail.com

Alona MAKSYMUK,
orcid.org/0000-0003-3397-6782
2nd year PhD student at the Faculty of Primary, Technological and Vocational Education
Donbas State Pedagogical University
(Sloviansk, Donetsk region, Ukraine) maksimjuk29alena@gmail.com

THEORETICAL ASPECTS OF CHOREOGRAPHERS PROFESSIONAL TRAINING IN LITHUANIA: ANALYSIS OF CHOREOGRAPHIC AND PEDAGOGICAL RESEARCH

The development of art in each country takes into account national specific features, and art education follows its own paths. This concerns both the art of dance and choreographic education (professional and general). Studying the ways of

choreographic and pedagogical education development in Lithuania is of special importance, as this country has become one of the most influential countries in the European Union in the post-Soviet space. The specialty "Choreography" can be obtained at three higher education institutions of Lithuania: Klaipeda State University of Applied Sciences, Vytauto Didžiojo Universiteto Švietimo Akademija (Vilnius), and University of Applied Sciences of Vilnius. Choreography as a subject is not taught at general secondary education institutions, but art schools and amateur choreographic groups are widespread. The experience of Lithuanian art education can be extremely useful for training choreographers in Ukraine. The article looks into analyzing and classifying modern Lithuanian choreographic and pedagogical studies.

It is determined that general art education in Lithuania develops according to the European trend of integrated teaching of art disciplines. Specialized choreographic education in Lithuania is available in non-formal art education, in various leisure centers, dance schools (Hatora, Motus, etc.), and at National M. K. Čiurlionis School of Art. Scientific thought in the field of choreographic and pedagogical education in Lithuania is focused mainly on the issues of general personal development through dance: students' creative development, teaching choreography as a way of enhancing spirituality and general culture, social skills, etc. Some studies are devoted to the development of dance and choreographic skills.

Key words: art education, choreographic and pedagogical education, non-formal education, future choreographers, Lithuanian choreographic art, current trends.

Постановка проблеми. Мистецтво хореографії має багатовікову історію. В основі його походження лежать прагнення людини до ритмічного руху, потреба висловлювати емоції засобами пластики. Специфіка хореографічного мистецтва визначається його багатограним впливом на людину, що обумовлено самою природою танцю як синтетичного виду мистецтва. Впливаючи на розвиток емоційної сфери особистості, удосконалюючи тіло людини фізично, виховуючи через музику духовно, хореографія дає поштовх до самовдосконалення та постійного розвитку.

Розвиток хореографічного мистецтва в кожній країні має свою специфіку, обумовлену історичними особливостями, формуванням національних хореографічних традицій, жанрової палітри, танцювальної лексики тощо. З урахуванням національної специфіки розвиваються в кожній країні і наука про хореографічне мистецтво, і хореографічна педагогіка.

Для нашого дослідження особливий інтерес становлять наукові розвідки в галузі хореографії Литви як країни пострадянського простору, що від часів здобуття незалежності стала однією з впливових країн Європейського Союзу, має унікальні хореографічні традиції, потужний досвід розвитку сучасного танцю та певні напрацювання у сфері хореографічної педагогіки.

Аналіз досліджень і публікацій. Сьогодні хореографічне мистецтво Литви досліджується як у мистецтвознавчому, так і в педагогічному аспектах. Історія литовського балету, його жанрово-стильове різноманіття та сучасний стан представлені в роботах А. Jančauskas (2020 рік). Науковець вивчає національну історію балету у ХХ ст., зокрема хореографічну творчість відомого балетмейстера В. Гривіцкаса, постановника балетів Е. Бальсіса («На березі моря» та «Аудорне»). Історію становлення та розвитку сучасного танцю в Литві проаналізовано в роботі О. Бігус

(2014 рік), зокрема досліджено творчість відомих литовських хореографів Д. Насвітіте, Б. Летукайте, А. Нагіневічюте, Ю. Сморгінас. Про взаємовплив музикантів і танцюристів у традиційній сільській танцювальній традиції Литви середини ХХ ст. та русі клубного танцю ХХІ ст. йдеться у статті А. Rubikienė (2018 рік). Трансформацію жанрів і хореографічної лексики литовського балету ХХІ ст. висвітлено Н. Šabasevičius (2016 рік). Отже, сучасних мистецтвознавців цікавить як історія, так і сучасні тенденції класичної хореографії Литви.

Педагогічні аспекти хореографічного мистецтва, а саме розвиток тих чи інших танцювальних здібностей, формування ціннісних орієнтацій, креативності, особистісний розвиток молоді, висвітлено в наукових розвідках В. Vanevičiūtė (2010, 2011, 2014, 2017 роки), А. Šidlauskaitė, J. Kudinoviėnė (2017 рік), І. Jonutyė, D. Binkauskaitė, J. Gelžinienė (2007 рік), А. Ušpurienė (2019 рік).

Слід звернути увагу на поняття «хореографічно-педагогічна освіта», яке було запропоновано й обґрунтовано українською науковицею Г. Ніколаї (2013 рік), розвинене Ю. Горських (2017 рік) і нині увійшло до галузі мистецької педагогіки. Хореографічно-педагогічна освіта (ХПО) передбачає підготовку фахівців – учителів хореографії, здатних здійснювати державне замовлення для гармонізації духовного та фізичного розвитку дітей та молоді в умовах глобалізаційних змін (Ніколаї, 2013: 135–138). Отже, хореографічно-педагогічна освіта – це напрям вищої освіти, спрямований на обґрунтування теоретичних та методичних засад ХПО, розроблення стратегії її розвитку та створення оптимальної моделі хореографічної підготовки (Горських, 2017). Однак цільовою групою цього напрямку мистецької освіти є діти дошкільного та шкільного віку, їхній естетичний та різнобічний хореографічний розвиток, залучення до національних та світових

цінностей на основі осягнення етнічної ментальності, відображеної мовою музики та жесту, руху та ритму (Горських, 2017). Отже, актуальність хореографічно-педагогічної освіти поширюється на дошкільну, молодшу шкільну та загальну середню освітні ланки.

Відзначимо, що спеціальність «Хореографія» можна набути в трьох ЗВО Литви, а саме Клайпедському державному університеті прикладних наук, Академії освіти університету ім. Вітаутаса Великого (Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija, м. Вільнюс), Університеті прикладних наук Вільнюса (Vilnius University of Applied Sciences). При цьому кваліфікації, які можуть отримати здобувачі вищої освіти, мають і виконавську спрямованість (народно-сценічний танець, класичний танець, сучасна хореографія тощо), і педагогічну (керівник аматорського хореографічного колективу, викладач мистецької школи тощо).

Щодо шкільної освіти, то хореографія не входить до переліку обов'язкових дисциплін закладів загальної середньої освіти, проте відсутність її в навчальних планах ЗЗСО компенсується поширенням шкіл мистецтв та академій, а також аматорських хореографічних колективів. Серед найвідоміших слід назвати такі.

1) Школа хореографії Motus «Центру розвитку особистості» (м. Вільнюс), в якій можна отримати хореографічну освіту на таких чотирьох рівнях:

– рання хореографічна освіта для дітей віком від 6 до 7 років, що створює умови для розкриття творчих здібностей;

– початкова хореографічна освіта для дітей 7–11 років (1–4 класи), що забезпечує ознайомлення зі специфічними засобами художньої виразності мистецтва танцю;

– базова хореографічна освіта для дітей 12–15 років, яка дає змогу зануритися у пізнання хореографічної мистецької галузі, формує практичні виконавські навички;

– поглиблена хореографічна освіта (гімназичний клас) для дітей 16–18 років, зосереджена на наданні знань із хореографічного мистецтва та культури, розвитку творчих виконавських здібностей.

Освітні програми Школи хореографії Motus включають ознайомлення з такими видами танцю, як балет, вуличний танець, литовський народний танець, імпровізація, ритміка, сучасний танець (Personality Development Center Motus : website).

2) Національна школа мистецтв імені М. Чюрльоніса (The National M.K.Čiurlionis School of Art), що є єдиною професійною школою балету

в Литовській Республіці. У школі запроваджено такі рівні хореографічної освіти:

– початкова (вікова група від 7 до 11 років), до програми якої включено балет, гімнастику, імпровізацію, ритміку, історію класичного танцю, класичні вправи тощо;

– базова (11–16 років), що пропонує для вивчення балет, класичні вправи та Allegro, класичні варіації, історичний танець, литовський народний танець, гімнастику, акторську техніку, історію театру і балету тощо;

– професійна (17–19 років), що забезпечує професійне навчання артиста балету і має спеціалізації «Класичний балет» та «Сучасний танець» (The National M.K.Čiurlionis School of Art : website).

3) Школа танцю HATORA, яка пропонує декілька програм для вивчення хореографічного мистецтва («Мова тіла для дошкільнят (3–5 років)», «Мова тіла для дітей (6–14 років)», «Шоу-данс для молоді (15–25 років)» тощо). HATORA має великий досвід проведення регіональних, національних та міжнародних концертних фестивалів, масових концертів та телешоу (Hatora – the school of dance and body language : website).

Отже, хореографічна освіта для школярів у Литві реалізується в межах мистецької та неформальної освіти і також є об'єктом вивчення науковців. Спробуємо проаналізувати сучасні литовські хореографічно-педагогічні розвідки, аналіз та класифікація яких становить **мету статті**.

Методи. Науковий пошук у сфері хореографічного мистецтва та педагогіки Литви проведено з використанням теоретичних методів, серед яких слід назвати вивчення нормативних та інструктивно-методичних документів з досліджуваної проблеми; вивчення наукової літератури, зокрема загальних і спеціальних праць з мистецтвознавства, педагогіки і психології, історико-педагогічних праць і документів, періодичних мистецьких та педагогічних видань Литви.

Виклад основного матеріалу. Хореографічно-педагогічні наукові дослідження, здійснені литовськими авторами, характеризуються різновекторністю тематики. Значна кількість робіт присвячена вивченню специфічних особливостей проведення уроків хореографії в школі, як у початковій освітній ланці, так і в середніх класах.

У дисертації В. Vanevičiūtė (2010 рік) йдеться про проблему виховання танцювальних навичок у ранньому підлітковому віці. Авторкою обґрунтовано структуру танцювальних навичок, яка заснована на принципах теорії когнітивної мистецької освіти та вираженні елементів танцю (руху,

простору, ритму, темпу, енергії, динаміки, метафори), а також спілкування через нього. Докладно проаналізовано практичні аспекти розвитку танцювальних навичок, танцювальної майстерності та особливості танцювальної діяльності в ранньому підлітковому віці. Вважаємо це дослідження однією з найбільш ґрунтовних хореографічно-педагогічних розвідок у сучасній литовській мистецькій педагогіці.

Назвемо ще деякі наукові роботи В. Banevičiūtė, яку цікавлять такі проблеми, як організація творчої діяльності школярів на уроках танців у початковій школі та обґрунтування необхідності чіткого визначення мети проведення творчих вправ, підбору якісної музики для хореографічної імпровізації учнів (Banevičiūtė, 2014); якість уроків танців у початковій школі, яка залежить від залучення всіх школярів до занять хореографією, позитивних емоцій дітей та високого рівня мотивації до занять танцями, що залежить від кваліфікації та компетентності педагога-хореографа (Banevičiūtė, 2017).

Якості навчання танцю в початковій школі присвячена праця А. Šidlauskaitė та J. Kudinovienė (2017 рік). Авторами проаналізовано дані Литовського національного агентства оцінювання шкіл, згідно з якими вчителі на уроках приділяють незначну увагу розвитку творчості й танцювальної майстерності. Причини цього явища науковці вбачають у тому, що процес навчання танцю в початкових класах зазвичай реалізується вчителями початкових класів, які не мають спеціальної хореографічно-педагогічної освіти.

Проблема використання танців у роботі із специфічною групою соціально занедбаних дітей підіймається в науковій розвідці І. Jonutytė, D. Binkauskaitė, J. Gelžinienė (2007 рік). Майже всі вчителі танців, які були опитані в ході дослідження, стверджували, що танець може бути ефективним засобом для формування позитивної самооцінки соціально занедбаних дітей, на підставі чого було вибудовано спеціальну танцювальну програму для роботи з цією категорією школярів.

Про трансформацію традиційної танцювальної освіти в сучасну духовну освіту завдяки наданню сенсу діяльності під час занять танцями в школі пишуть V. Merčaitienė та J. Kievišas (2012 рік). Автори зазначають, що нині заняття танцями є важливим компонентом освітньої системи Литви, що має відповідне нормативно-правове підґрунтя, а також формою розвитку учнів, засобом формування духовності й загальної культури. На думку науковців, надання сенсу будь-якому виду діяльності – це питання інтеграції особистості в ту чи іншу сферу та її вплив на розвиток особистості.

Серед досліджень у галузі дошкільної та шкільної хореографічно-педагогічної освіти доцільно відзначити наукові пошуки в таких напрямках:

- вивчення впливу неформальної художньої танцювальної освіти на комунікативні та організаторські здібності підлітків 12–13 років (Ušpurienė, 2019);

- розвиток гнучкості та рівноваги за допомогою танцю у дітей молодшого шкільного віку в неформальній освітній діяльності (Šarkauskienė, Venskienė, 2014);

- процес взаємного навчання дітей дошкільного віку через музичні ігри, що впливає на формування поведінкових, емоційних та інших здібностей учнів, забезпечує позитивні відносини з однолітками та всебічний розвиток дитини (Jonilienė, Baltušnikienė, 2018);

- формування соціальної компетентності дітей дошкільного віку під час танцювальних занять, що ґрунтується на природній потребі дитини рухатися, самовиражатися й творити, соціальній потребі бути частиною компанії (Kudinovienė, Sinkevičius, 2011); саме тому заняття танцями сприяють не лише розвитку танцювальних здібностей, але й формуванню соціальних навичок, координуючи різні види діяльності, включаючи танець, гру, рух, самовираження, створення та слухання музики.

Окремий напрям хореографічно-педагогічної освіти складають дослідження професійної підготовки майбутніх хореографів у закладах вищої освіти. Серед проблем, які цікавлять науковців Литви у цій сфері, слід назвати такі:

- творчий розвиток майбутніх учителів хореографії в контексті сучасних тенденцій розвитку європейського суспільства з особливою увагою на креативності особистості (Banevičiūtė, 2011);

- формування дослідницької компетентності майбутніх учителів танців, актуальність якої доводить сучасна освітня парадигма, що орієнтує вчителя бути консультантом, помічником, дослідником, готовим застосовувати навчання, засноване на доказах; вивчення педагогічних проблем, цікавих для фахівців хореографічно-педагогічної галузі, таких як танець у школі, танець для людей з особливими потребами, підготовка вчителя танцю (Banevičiūtė, 2015);

- дослідження танцювального спорту як сучасного культурного явища, що сьогодні є одним із найпопулярніших способів виховання молоді; спроби розробити науково обґрунтовану методологію для дослідження навчання студентів через партнерський “DanceSport” під час їх підготовки до високоефективних зма-

гань через єдність кінестетичних, когнітивних та емоційних процесів (Soraka, Sapežinskienė, 2015).

З огляду на реформаційні зміни, що відбуваються в сучасній європейській мистецькій освіті, зокрема розвиток інтеграційних процесів, впровадження компетентнісного підходу, введення до шкільних програм інтегрованих курсів мистецької спрямованості, більшість яких включає мистецтво танцю, останніми роками з'явилась низка наукових розвідок у цьому напрямі. В роботі В. Vanevičiūtė та J. Kudinoviėnė (2014 рік) проаналізовано професійну підготовку вчителів мистецтв у Литовському університеті освітніх наук на бакалаврському та магістерському рівнях, при цьому йдеться про навчання фахівців із чотирьох мистецьких дисциплін, а саме танцю, музики, театру та образотворчого мистецтва.

На актуальності узгодженості професійного розвитку вчителів мистецтв та якості викладання у ЗВО наполягають В. Vanevičiūtė та J. Kudinoviėnė (2012), які вказують на необхідність набуття вчителями якісної мистецької освіти та постійному підвищенні кваліфікації педагогів, котрі готують цих фахівців. Цілком погоджуємося з В. Vanevičiūtė та J. Kudinoviėnė (2017), які вивчають підготовку вчителів мистецтва як міждисциплінарний процес, що поєднує основні види мистецтва (музика, танець, театр, образотворче мистецтво) та освіти, та стверджують, що цей процес потребує майстерного використання як форм художнього вираження, так і методів суспільних наук.

Заслугове на увагу розвідка Е. Musneckienė (2014), в якій досліджується сучасний культурний контекст та поширення візуальної культури як передумови змін у мистецькій освіті. Автором зроблено акцент на перспективах розвитку інтегральної мистецької освіти, формальної та неформальної, на освітніх викликах, що виникають у контексті сучасного мистецтва та візуальної культури. Доведено, що традиційна предметна орієнтація мистецької освіти обмежує мультимодальну освіту сучасного мистецтва, проте багато шкіл дотримуються традиційної моделі викладання мистецтва і все ще зосереджуються на простій інтерпретації сучасних творів мистецтва, різних медіа та технічних навичках. Водночас опанування сучасної моделі викладання інтегрованого мистецтва та візуальної культури в освіті є складною, оскільки вона базується на візуальній грамотності та навичках критичного мислення, акцентує увагу на критичному розумінні практик сучасного мис-

тецтва, розв'язанні проблем та створенні нових цінних ідей (Musneckienė, 2014).

Висновки. Аналіз наукових джерел у галузі хореографічно-педагогічної освіти в Литві дав змогу зробити певні узагальнення.

1) Загальна мистецька освіта в Литві розвивається в напрямі загальноєвропейської тенденції до інтегрованого викладання мистецьких дисциплін; мистецькі курси, до яких зазвичай включено хореографію, спрямовані на залучення школярів до усієї культурної спадщини людства, всіх сучасних мистецьких практик та культурних індустрій, починаючи від народних ремесел, фольклору і закінчуючи найновішими медіа-арт-технологіями. Метою мистецьких занять у школах стає опанування учнями елементарної грамотності в кожному виді мистецтва, що розглядається як набуття знань різних образних мов, різних засобів спілкування в умовах багатокультурного довкілля. Отже, до навчальних планів шкіл різних країн Європи входять інтегровані курси «Мистецтво» (Північна Ірландія, Україна), «Естетичний розвиток» (Норвегія), «Музика та мистецтво» (Естонія) тощо. У Франції учні старших класів вивчають сім мистецьких дисциплін, до яких включено і пластичні мистецтва, і танець. У Литві складовою частиною інтегрованих програм є мистецтва, музика, танець, театр.

2) Спеціалізовану хореографічну освіту в Литві можна отримати в умовах неформальної мистецької освіти в різноманітних центрах дозвілля, школах танцю (Hatora, Motus тощо), а також у Національній школі мистецтв імені М. Чюрльоніса. Підготовка викладачів хореографії здійснюється в трьох закладах вищої освіти, які дають можливість отримати кваліфікацію артиста балету для здійснення професійної виконавської діяльності та хореографа-педагога для викладання в закладах загальної середньої освіти, ЗВО, а також для керування аматорськими хореографічними колективами.

3) Наукова думка в галузі хореографічно-педагогічної освіти Литви сконцентрована переважно на проблемах загального розвитку особистості засобами танцювального мистецтва. Це творчий розвиток школярів, навчання хореографії як шлях формування духовності й загальної культури, формування соціальних навичок тощо. Окремі дослідження присвячені розвитку танцювальних навичок і хореографічної майстерності.

Вважаємо перспективним порівняння особливостей професійної підготовки майбутніх хореографів в Україні та Литві

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бігус О. Сучасний танець у Литві: історія становлення та розвитку. *Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство»*. 2014. № 31. С. 5–10. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.31.2014.158879>.
2. Горських Ю. Розвиток хореографічно-педагогічної освіти на пострадянському просторі : монографія. Суми : ФОП Цьома С., 2017. 161 с.
3. Ніколаї Г. Тенденції розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції: інтеркультурний вимір. *Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції*. Суми : вид-во СумДПУ імені А. Макаренка, 2013. С. 135–138.
4. Banevičiūtė B., Kudinovienė J. Educators of arts teachers: coherence between professional development and teaching quality. *Spring University. Changing education in a changing society*. 2012. № ½. P. 160–167. DOI: 10.15181/ATEE.V110.121.
5. Banevičiūtė B., Kudinovienė J. Meno pedagogų rengimas Lietuvos edukologijos universitete. *Pedagogika*. 2014. № 114. P. 141–153. URL: <http://www.pedagogika.leu.lt/index.php/Pedagogika/article/view/44/52>.
6. Banevičiūtė B., Kudinovienė J. Development of arts teacher research competence in master studies. *Pedagogika*. 2017. № 125. P. 57–67. DOI: <https://doi.org/10.15823/p.2017.04>.
7. Banevičiūtė B., Puipaitė-Narbutienė I. Pradinių klasių šokio pamokos kokybė Kupiškio rajono ugdymo administratorių supratimu. *Pasaulis vaikui: ugdymo realijos ir perspektyvos*. 2017. № 6. P. 205–215.
8. Banevičiūtė B. *Šokio gebėjimų ugdymas ankstyvojoje paauglystėje*. Doctoral Thesis. Vilnius, Švietimo akademija Vytauto Didžiojo universitetas. 2010. URL: <https://www.vdu.lt/cris/handle/20.500.12259/116178>.
9. Banevičiūtė B. Aspects of artistic and pedagogical creativity of dance teachers. *Spring University. Changing education in a changing society*. 2011. № 2. P. 81–89.
10. Banevičiūtė B. Kūrybinės veiklos organizavimas pradinių klasių šokio pamokoje. *Pasaulis vaikui: ugdymo realijos ir perspektyvos*. 2014. № 5 (2). P. 55–67. URL: <https://www.lituanistika.lt/content/83140>.
11. Banevičiūtė B. Aspects of dance teacher education: analysis of students' dance education research. *Pedagogika*. 2015. № 117. P. 110–117. URL: <https://ejournals.vdu.lt/index.php/Pedagogika/article/view/1674>.
12. Hatora – the school of dance and body language : website. URL: <http://www.hatora.lt/en>.
13. Jankauskas A. Lithuanian ballet. The beginning of the formation of the national repertoire. *Central Asian Journal of Art Studies*. 2020. № 2. P. 44–57. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/lithuanian-ballet-the-beginning-of-the-formation-of-the-national-repertoire>.
14. Jonilienė M., Baltušnikienė B. Ikimokyklinio amžiaus vaikų mokymasis vienas iš kito, žaidžiant muzikinius žaidimus. *Pedagogika*. 2018. № 131. P. 129–142. URL: https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/79230/1/ISSN2029-0551_T_131_N_3.PG_129-142.pdf.
15. Jonutytė I., Binkauskaitė D., Gelžinienė J. Socialiai apleistų 7–11 m. vaikų teigiamo savęs vertinimo ugdymas šokiu. *Socialinis ugdymas: vaiko ir šeimos teisių apsauga : IV Respublikinės mokslinės-praktinės konferencijos straipsnių rinkinys / sudarytojos ir redaktorės: Audronė Juodaitytė ... [et al.]*. Šiauliai : Šiaulių universiteto leidykla, 2007. P. 57–68.
16. Kudinovienė J., Sinkevičius R. Ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos ugdymas šokio veikloje. *Meninis ugdymas: tyrimų tradicijos ir perspektyva / sudarytoja Rūta Girdzijauskienė*. Klaipėda : Klaipėdos universiteto leidykla, 2011. P. 147–154.
17. Merčaitienė V., Kievišas J. Ugdytinio vaidmuo įprasminant veiklą mokyklos šokių būrelyje. *Ugdymo dvasingumas : kolektyvinė monografija / sudarė ir parengė J. Kievišas*. Vilnius : Edukologija, 2012. P. 186–198.
18. Musneckienė E. Meninio ugdymo integralumo problema meno kaitos ir vizualiosios kultūros kontekste. *Pedagogika*. 2014. № 114. P. 167–179. DOI: <https://doi.org/10.15823/p.2014.014>.
19. Personality Development Center Motus : website. URL: <https://www.motus.lt/apie-motus>.
20. Rubikienė A. Socialinio liaudies šokio tradicija: muzikantų ir šokėjų tarpusavio ryšio kaita. *Tradicija ir dabartis*. 2018. № 13. P. 189–214. DOI: <https://doi.org/10.15181/td.v13i0.1702>.
21. Šabasevičius H. XXI a. pirmųjų dešimtmečių Lietuvos baletas: žanro ir plastinės kalbos transformacijos. *Menotyra*. 2016. № 23 (2). P. 140–152. URL: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=455055>.
22. Šarkauskienė A., Venskienė A. Jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų lankstumo ir pusiausvyros lavinimas šokiu neformaliojo ugdymo pratybose. *Sporto mokslas*. 2014. № 3 (77). P. 14–19. URL: <https://www.vdu.lt/cris/handle/20.500.12259/99816>.
23. Šidlauskaitė A., Kudinovienė J. Specialistų ir nespecialistų įgyvendinamas šokio ugdymas pradinėse klasėse. *Pasaulis vaikui: ugdymo realijos ir perspektyvos*. 2017. № 6. P. 192–204.
24. Soraka A., Sapežinskienė L. Research methodology for education through partner dancesport. *Procedia – social and behavioral sciences*. 2015. № 191. P. 1976–1982. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042815025744>.
25. The National M.K. Čiurlionis School of Art : website. URL: <http://dance.lt/new/en/db/national-m-k-ciurlionis-school-of-art-3>.
26. Ušpurienė A. B. The Impact of non-formal artistic dance education on the communication and organizational abilities of adolescents. *Society. Integration. Education*. 2019. № 4. P. 549–554. URL: <http://journals.ru.lv/index.php/SIE/article/view/3990>.

REFERENCES

1. Bihus O. Suchasnyi tanets u Lytvi: istoriia stanovlennia ta rozvytku [Contemporary dance in Lithuania: history of formation and development]. *Visnyk KNUKіM. Seriiі "Mystetstvoznavstvo"*, 2014. № 31. P. 5–10. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.31.2014.158879> [in Ukrainian].
2. Horskykh Yu. *Rozvytok khoreohrafichno-pedahohichnoi osvity na postradianskomu prostori [Development of choreographic and pedagogical education in the post-Soviet space]*: monohrafiia. Sumy : FOP Tsoma S., 2017. 161 p. [in Ukrainian].

3. Nikolai H. Tendentsii rozvytku mystetskoï osvity v konteksti yevropeïskoï intehratsii: interkulturnyi vymir [Trends in the development of art education in the context of European integration: the intercultural dimension]. *Mystetska osvita v konteksti yevropeïskoï intehratsii*. Sumy : vyd-vo SumDPU imeni A. Makarenka, 2013. P. 135–138 [in Ukrainian].
4. Banevičiūtė, B. & Kudinovienė, J. (2012). Educators of arts teachers: coherence between professional development and teaching quality. *Spring University. Changing education in a changing society*, 1/2, 160–167. DOI: 10.15181/ATEE.V1I0.121.
5. Banevičiūtė, B. & Kudinovienė, J. (2014). Meno pedagogų rengimas Lietuvos edukologijos universitete [Arts teacher education in Lithuanian University of Educational Sciences]. *Pedagogika*, 114, 141–153. Retrieved from <http://www.pedagogika.leu.lt/index.php/Pedagogika/article/view/44/52> [in Lithuanian].
6. Banevičiūtė, B. & Kudinovienė, J. (2017). Development of arts teacher research competence in master studies. *Pedagogika*, 125, 57–67, <https://doi.org/10.15823/p.2017.04>
7. Banevičiūtė, B. & Puipaitė-Narbutienė, I. (2017). Pradinių klasių šokio pamokos kokybė Kupiškio rajono ugdymo administratorių supratimu [Primary school dance lessons quality: education administrators' perception]. *Pasaulis vaikui: ugdymo realijos ir perspektyvos*, 6, 205–215 [in Lithuanian].
8. Banevičiūtė, B. (2010). *Šokio gebėjimų ugdymas ankstyvojoje paauglystėje [Education of dance skills in early adolescence]*. Doctoral Thesis. Vilnius, Švietimo akademija Vytauto Didžiojo universitetas. Retrieved from <https://www.vdu.lt/cris/handle/20.500.12259/116178> [in Lithuanian].
9. Banevičiūtė, B. (2011). Aspects of artistic and pedagogical creativity of dance teachers. *Spring University. Changing education in a changing society*, 2, 81–89.
10. Banevičiūtė, B. (2014). Kūrybinės veiklos organizavimas pradinių klasių šokio pamokoje. *Pasaulis vaikui: ugdymo realijos ir perspektyvos*, 5 (2). 55–67. Retrieved from <https://www.lituanistika.lt/content/83140> [in Lithuanian].
11. Banevičiūtė, B. (2015). Aspects of dance teacher education: analysis of students' dance education research. *Pedagogika*, 117, 110–117. Retrieved from <https://ejournals.vdu.lt/index.php/Pedagogika/article/view/1674>.
12. Hatora – the school of dance and body language: website, <http://www.hatora.lt/en>.
13. Jankauskas, A. (2020). Lithuanian ballet. The beginning of the formation of the national repertoire. *Central Asian Journal of Art Studies*, 2. 44–57. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/lithuanian-ballet-the-beginning-of-the-formation-of-the-national-repertoire>.
14. Jonilienė, M. & Baltušnikienė, B. (2018). Ikimokyklinio amžiaus vaikų mokymasis vienas iš kito, žaidžiant muzikinius žaidimus [Mutual learning of pre-school children through music games]. *Pedagogika*, 131, 129–142. Retrieved from https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/79230/1/ISSN2029-0551_2018_T_131_N_3.PG_129-142.pdf [in Lithuanian].
15. Jonutytė, I., Binkauskaitė, D. & Gelžinienė, J. (2007). Socialiai apleistų 7–11 m. vaikų teigiamo savęs vertinimo ugdymas šokiu [Positive self-esteem development in socially neglected 7–11 year old children by the means of dance]. *Socialinis ugdymas: vaiko ir šeimos teisių apsauga : IV Respublikinės mokslinės-praktinės konferencijos straipsnių rinkinys / sudarytojos ir redaktorės: Audronė Juodaitytė ... [et al.]. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla*, 57–68 [in Lithuanian].
16. Kudinovienė, J. & Sinkevičius, R. (2011). Ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos ugdymas šokio veikloje [Preschool children's social competence development during dance activity]. *Meninis ugdymas: tyrimų tradicijos ir perspektyva / sudarytoja Rūta Girdzijauskienė*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 147–154 [in Lithuanian].
17. Merčaitienė, V. & Kievišas, J. (2012). Ugdytinio vaidmuo įprasminant veiklą mokyklos šokių būrelyje [Students' role in attaching sense to dance class activity at school]. *Ugdymo dvasingumas : kolektyvinė monografija / sudarė ir parengė Jonas Kievišas*. Vilnius: Edukologija, 186–198 [in Lithuanian].
18. Musneckienė, E. (2014). Meninio ugdymo integralumo problema meno kaitos ir vizualiosios kultūros kontekste [Issue of integrity of art education in the context of changes in art and visual culture]. *Pedagogika*, 114, 167–179. DOI: <https://doi.org/10.15823/p.2014.014> [in Lithuanian].
19. Personality Development Center Motus : website, <https://www.motus.lt/apie-motus>.
20. Rubikienė, A. (2018). Socialinio liaudies šokio tradicija: muzikantų ir šokėjų tarpusavio ryšio kaita [Social folk dance tradition: the change of relationship between musicians and dancers]. *Tradicija ir dabartis*, 13, 189–214, <https://doi.org/10.15181/td.v13i0.1702> [in Lithuanian].
21. Šabasevičius, H. (2016). XXI a. pirmųjų dešimtmečių Lietuvos baletas: žanro ir plastinės kalbos transformacijos [Lithuanian ballet of the 21st century: transformations of genre and plastic language]. *Menotyra*, 23 (2), 140–152. Retrieved from <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=455055> [in Lithuanian].
22. Šarkauskienė, A. & Venskienė, A. (2014). Jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų lankstumo ir pusiausvyros lavinimas šokiu neformaliojo ugdymo pratybose [Developing flexibility and balance through dance in children of early school age in non-formal educational activities]. *Sporto mokslas*, 3 (77), 14–19. Retrieved from <https://www.vdu.lt/cris/handle/20.500.12259/99816> [in Lithuanian].
23. Šidlauskaitė, A. & Kudinovienė, J. (2017). Specialistų ir nespecialistų įgyvendinamas šokio ugdymas pradinėse klasėse [Implementation of primary school dance education by specialists and non-specialists]. *Pasaulis vaikui: ugdymo realijos ir perspektyvos*, 6, 192–204 [in Lithuanian].
24. Soraka, A. & Sapežinskienė, L. (2015). Research methodology for education through partner dancesport. *Procedia – social and behavioral sciences*, 191, 1976–1982. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042815025744>.
25. The National M.K. Čiurlionis School of Art : website, <http://dance.lt/new/en/db/national-m-k-ciurlionis-school-of-art-3>.
26. Ušpurienė, A. B. (2019). The Impact of non-formal artistic dance education on the communication and organizational abilities of adolescents. *Society. Integration. Education*, 4, 549–554. Retrieved from <http://journals.ru.lv/index.php/SIE/article/view/3990> [in Lithuanian].